

פרק ח

"מלחמת ששת הימים"

מערך החימוש הנפרס בצה"ל באביב 1967

מלחמת ששת הימים, לבד מתוצאותיה ההיסטוריות מרחיקות-הלכת שאינן מעניינו של חיבור זה, היוותה מבחן לתפיסתו האסטרטגית של המטה הכללי של צה"ל ולתכנית ההצטיידות שלו בנסיבות של אי וודאות מודיעינית ארוכת-טווח, ושל שינויים תכופים בתנאי ההצטיידות של צה"ל באמל"ח. בנסיבות אלה של הכנות למלחמה שאין לה מועד, גורמי מטה כאג"מ, מקחש"ר (לפני אוגוסט 1966) ומפג"ש, פעלו לפי תכנית שכונתה "בני אור", שכל כולה מאמץ, מצד אחד תוך שיקול דעת מתמיד לעתים מורט עצבים של חיפוש סדרי עדיפויות, ומצד שני הגברת קצב ההצטיידות וקצב רה-ארגון יחידתי על פי סדרי עדיפויות אלה. מועד פריצת מלחמת ששת הימים אמנם הפתיע את מטכ"ל צה"ל, אך בשנים שקדמו למלחמה זו נלקחה הפתעה כזו בחשבון. בנוסף, לפריצת המלחמה קדמה תקופת המתנה בת שלושה שבועות אשר נוצלה להצטיידות נוספת, ובמסגרת הניתן - לשיפור הצל"מ. למשל, במהלכה הוחלפו תותחי 20 ליטראות בעשרות טנקי "סנטוריון" ששימשו את מערך ההדרכה לתותחי 105 מ"מ. ההחלפה בוצעה על ידי ס.ג. 650 בשטחי כינוס, בהדרכת קציני במ"ב 681, על פי נוהל שתוכנן ותורגל מראש. צה"ל היה מוכן למלחמה זו.

הראינו, שמבחינת התפתחות המערכת הלוגיסטית של חילות השדה, ב-1967 היה מערך השדה רחוק מלעכל את החלפת המבנה הבסיסי של עוצבות השדה מחטיבות לאוגדות (אך ב-1970 הוא עשה זאת). הסיבות לכך היו הן בעיות הצטיידות והן בעיות זמן ותורה. התפתחות המערכת הלוגיסטית האוגדתית, ובמיוחד המערכת החימושית, שנמצאו בשלבי בנייה ראשוניים ובשלבי גיטוש תורתיים. בו בזמן בחטיבות השריון, הגיע כושר הפעלת המערכת הלוגיסטית בכלל והחימושית בפרט לבשילות. ניתן אפוא, תוך הסתכנות בפשטות-יתר, להגדיר את המצב ששרר כך: אותן מערכות לוגיסטיות בחילות השדה שנועדו לפירוק או לעקירה, היו דווקא החלק המוצק והבריא יותר של המערך הלוגיסטי, במיוחד בנושאי חימוש. בו בזמן, החלקים החדשים, האוגדתיים, שנועדו להיות משוכללים יותר, היו עדין רק כמעין סרח עודף, שבמקרה הטוב ניתן לשאוב מהם אמצעים, אך לעתים הם היוו כאבן רחיים על צווארם של מפקדי העוצבות.

במאי 1967 התקיים המערך חימושי הנפרס כדלקמן: בשלושת הפיקודים המרחביים, וכן במרחב אילת, וכן בעוצבות. בדרך קבע, נמצאו תחת הפיקודים המרחביים רק כוחות הגנה מרחבית ויחידות תחזוקה. בעת מלחמה היו מרחבים אלה אמורים לקבל תחת פיקודם עוצבות ואמצעי תחזוקה נוספים לפי המשימות שיטיל עליהם המטה הכללי. אולם היו חטיבות ואוגדות אשר "ידעו" באיזה פיקוד נועדו לפעול.

היחידות האורגניות של מפקדת גייסות השריון תוחזקו ע"י הסדנא הגייסית. בעת ההיא, עוצבות צה"ל אורגנו כבר בארבע מפקדות אוגדה משימתיות (אוגדה חמישית נמצאה בראשית התארגנותה) אך באוגדות אלה הייתה המערכת הלוגיסטית מבוססת לא על מערכת לוגיסטית אוגדתית אלא על יחידות המשנה של החטיבות, או

על תמיכה מן הדרגים שמעליהן. בשלב זה הצליחו האוגדות הנ"ל להטמיע רק נוהלי אג"מ הנוגעים לשליטה בדרג המסתער והמסייע, אך לא נוהלים וגורמי תחזוקה שבעתיד נועדו להיכלל באגד התחזוקה האוגדתי. גורמים אלה נועדו לכלול גודד שירותי חימוש, גודד רפואה, גודד הספקה ויחידות שליטה. לית מן דפליג שבמצב זה לא ניתן היה להפיק מן המבנה האוגדתי את מלוא תוספת המחץ שפעולה במבנה זה אמורה הייתה לתת, במיוחד בלחימה לטווח ארוך.

החטיבות המשוריינות והממוכנות, בסדיר ובמילואים, היו ערוכות לתחזק את עצמן בטווח הקצר, והן ציפו לתגבור מנהלתי מן הדרג המרחבי, תוך דילוג על הדרג האוגדתי. בנסיבות אלה, מובן שהמטה הכללי לא הזדרז לבטל את קיומן של יחידות המשנה החטיבתיות, הן היחידות מבצעיות כגון פלה"נ, פלס"ר, יחידות נ"ט וגדודי מגמ"כ, והן המנהלתיות, כלומר סדח"ט, פח"ח ופלה"ס. כך נוצרה, בתחום השליטה, האנומליה הבאה: מפקדות האוגדות שלטו בפועל על מערך התחזוקה שלהן לא באמצעות קציני המטה האוגדתיים: קציני חימוש, הרפואה והספקה, אלא בעקיפין, דרך מפקדות החטיבות הכפופות לאוגדה, שלהן הייתה השליטה האמיתית על יחידות משנה אלה. יצא שמהרבה בחינות, החטיבות, ולא האוגדות תפקדו עדיין כעוצבות-יסוד במערך השדה.

בכל אחת ממפקדות הפיקודים המרחביים התקיימה מפקדת חימוש שעליה פיקד מחש"פ, בעל כפל תפקידים: הוא היה קצין המטה המתאם כלפי אלוף הפיקוד את נושאי החימוש במרחבו, ובו בזמן הוא היה גם מפקד גורמי החימוש באותו מרחב. היחידות החימושיות הפיקודיות הקבועות שתחת פיקודו קובצו ביחש"מ, שכלל כמה סדמ"רים, בהם סדנא בסיסית, סדנת רק"מ וסדנאות נוספות שמספרן, אופיין ופריסתן הוכתבו על ידי אופיו הספציפי של כל פיקוד.

כמחש"פ צפון כיהן סא"ל דוד שכנר, וכמפקד יחש"מ בפיקוד זה כיהן סא"ל ישעיהו אבני. מערך החימוש ה"נייח" כלל סדנת רק"מ בבסיס כורדני ומספר סדמ"רים. באורח טיפוסי לאנומליה ששררה בפיקוד על הגש"ח הפיקודי, סא"ל אבני, כמו עמיתיו ביתר הפיקודים, כיהן בו-זמנית כמפקד יחש"מ וגם כמפקד גש"ח, ולשתי היחידות היה אף מספר זהה: 651. מכל בחינה מעשית היה היחש"מ-גש"ח זו יחידה אחת, שבעת חירום נועדה "להתרחב" באמצעות קליטת אנשי מילואים, ו"להוציא מתוכה" גש"ח מאולתר. גש"ח זה טרם עבר אמון יחידתי, חסר לו סגל ובמיוחד חסר לו ציוד המתאים לשרת אוגדת שריון. בפיקוד צפון "ידעו" שגש"ח 651 נועד לשרת את האוגדה אשר סומנה לפיקוד צפון, אוגדה 36.

בתפקיד מחש"פ מרכז כיהן סא"ל עמי פורר, ומפקד היחש"מ, אשר בראשית תקופת הכוננות כלל סדנה בסיסית בצריפין, סדנת רק"מ באזור, וסדמ"רים, היה סא"ל אריה נאמן. בחודש מאי, בתקופת ההמתנה למלחמה, רוקן המטכ"ל את פיקוד מרכז מעיקר ציודו החימושי ומסגל יחידות היחש"מ שלו. ציוד יחש"מ 652, אשר בחלקו נועד לגש"ח 652, בפיקודו של סא"ל אריה נוימן (נאמן) הועבר לתגבור הגש"ח המאולתר של גייסות השריון, שקם על בסיס הסדנא הגייסית 650, וליחידות אחרות בפיקוד דרום. בדוח מסכם של אפסנאות פיקוד מרכז מיולי 1967 נאמר כי פלס"ד (צריך היה להאמר סדמ"ר) 792 הייתה הסדמ"ר היחידה מן היחש"מ אשר נותרה שלמה.

בתפקיד מחש"ג בגייסות השריון כיהן סא"ל חנן אברך וכמפקד הסדנא הגייסית כיהן סא"ל אליהו בליטי (ברק). מפקדת גייסות השריון שימשה כמפקדת אוגדה 84 (אוגדה סדירה) וחטיבותיה היו בעיקר כוחות סדירים עם השלמות מילואים. כך גם הגש"ח הנייד שיצא מתוך הסדנא הגייסית בפיקודו של סא"ל אליהו ברק. לגש"ח זה היה חסר ציוד רב אשר התקבל, ערב המלחמה, מהגש"ח של פיקוד המרכז. בתפקיד מחש"פ דרום כיהן סא"ל לשם ישראל וכמפקד היחש"מ כיהן סא"ל זרחיה דוד. בפיקוד דרום רוכזו, לקראת המלחמה שלוש אוגדות שריון ועוד מגוון "כוחות" שריון מקובצים. מערך החימוש המרחבי כלל סדנא בסיסית במחנה נתן וכמה סדמ"רים, בהם בקסטינה ובאילת. משימות החימוש בפיקוד זה אמורות היו להיות רבות, כלומר, מעבר לביצועי גורמי החימוש בחטיבות של שלוש האוגדות; אלא שאותן בעיות מנעו גם כאן תפקוד מלא של מערכות החימוש אלה. מפקד היחש"מ סא"ל דוד זרחיה, נועד בשעת חירום לפקד על גש"ח 653. במהלך האלתורים להצבת גש"חים לאוגדות השריון הני"ל, הפכו גורמי היחש"מ של סא"ל זרחיה, במיוחד סדמ"ר 866, לגש"ח מאולתר, אשר הוקצה לאוגדה 31. אלא שציודו של "גש"ח" זה, במיוחד ציוד החילוץ ומספר כלי הרכב בעלי הנעה קדמית בו היו מוגבלים מאד, במיוחד בהתחשב בשטח בו נועדה לפעול אוגדה 31. האוגדה השניה שפעלה במרחב דרום הייתה אוגדה 84 שנבנתה על מפקדת גיי"ש ובסיסי ההדרכה שלה, ושהגש"ח המאולתר שלה נבנה על ציוד וסגל שנלקחו הן מן הסדנא הגייסית, והן, כפי שהראינו, מגש"ח 652. לאוגדה השלישית באותו מרחב, אוגדה 38, לא הוקצה גש"ח.

דרגת התפתחות החימוש במערך הנפרס ערב מלחמת ששת הימים

באביב 1967 ניתן להשוות את מצב המערך החימושי ביחידות השדה של צה"ל לבנין מידות שנועד למגורים, ואשר חלק דייריו אף עברו לגור בו, למרות שלא רק שעבודות הבניין טרם הושלמו, אלא אפילו חלק מן התכניות להשלמת הבניין טרם הוגשו. במערך השדה תיפקדו כבר מפקדות אוגדות משימתיות מבצעיות. היו בהן מפקדות מתורגלות, וחטיבות ויחידות אחרות כפופות להן Py התכנון המבצעי, כולל אגד סיוע ארטילרי. אולם מבחינה לוגיסטית, ובמיוחד מבחינה חימושית, אוגדות אלה חסרו מבנה תואם-אוגדה, כלים, כח אדם ואימון יחידתי. לכן, בנושאי תחזוקה החטיבות, ולא האוגדות נותרו עוצבות היסוד. בגייסות השריון, אשר בעצמם היוו מסגרת למפקדת אוגדה סדירה, הגיעו גורמי החימוש לשלב פיתוחם המתקדם ביותר, אך גם כאן התאימה ההגדרה שלמעלה.

ברמת המטה - גורמי החימוש כללו: קצין חימוש ומספר עוזרים במפקדת אוגדה משימתית, קצין חימוש ועוזריו במפקדת חטיבת שריון/חרמ"ש, קצין חימוש במפקדת חטיבת חי"ר, קציני חימוש באגד ארטילרי וקצין חימוש בגדוד שריון/חרמ"ש/שחת"מ. **ברמת היחידה/עוצבה** - גורמי החימוש היו: כיתת חימוש בפלוגת שריון/חרמ"ש/סוללת חת"מ, מחלקת חימוש גדודית(מח"ג) בגדוד שריון/חרמ"ש/שחת"מ, כתק"ל מנוייד בחטיבת חי"ר, סדנא חטיבתיות (סדח"ט) בחטיבת שריון, וברמת האוגדה (המשימתית) - גש"ח נייד, שנבנה (לא תקני ומאולתר ולא עבור כל האוגדות) מגורמי יחש"מ, אך ככלל הוא טרם צוייד ואומן לתכלית מתן שירותים לאוגדה והוא **לא** שימש **במקום** הסדח"טים אלא מעבר להם.

בגדודי השריון/ארטילריה/חרמ"ש, כיתות החימוש נעו עם הכוחות הלוחמים, הפלוגות/סוללות. קצין החימוש הגדודי בזמן מלחמה היה בחפ"ק הגדודי והמח"ג שבכפיפות למ"פ מפקדה. תואם מקצועית ע"י קצין החימוש הגדודי.

מחלקת החימוש הגדודית בשריון, המח"ג, וכיתת החימוש הפלוגתית, היו התצורות המפותחות ביותר של גורמי חימוש ביחידות השריון. המח"ג כללה כ-40 חיילים. כיתות החימוש אמורות היו לנוע בשטח וברכב רב-מינוע, וכך היו בעלות יכולת תנועה בכל דרגת עבירות שהיא, כלומר נגישות לרכב ורק"מ בלתי תקין או פגוע בכל ציר ושטח בו פעל השריון

הרכבן והגדרת תפקידיהן של כיתות החימוש הפלוגתיות היו שונים משהו כאשר דובר ביחידות טנקים, חרמ"ש או בארטילריה, אך לא הרבה. בכולן מנתה כיתה כזו 7-8 חיילים ונועדה לתחזק פלוגת שריון או סוללה ארטילרית מתנייעת. מפקד הכיתה היה לרוב בוגר קורס מש"קי חימוש, או בוגר השתלמות דומה שבה"ד 20 ארגן ביחידות. הכיתה כללה 4 מכונאים, טכנאי-צריח, חשמלאי, טכנאי קשר, חובש ונהג. בתנועה הייתה הכיתה אמורה להיות רכובה על זחלם טכני חמוש המצויד בכלי עבודה לתיקוני דרג א', אך בפועל רוב הכיתות נעו בנ.ג., בטנדר או ברכב יר"מ אחר. בעת רגיעה היה תפקיד כיתה כזו לבצע בצל"מ הפלוגה את כל הטיפולים מעבר לשרות שנעשה בידי צוותי הרק"מ עצמם. בלחימה, היה תפקידה להמצא בסמוך לסגן מפקד הפלוגה או הסוללה, ולבצע תיקונים לפי הוראותיו, או לפי הוראות מפקד הפלוגה או קצין החימוש הגדודי.

לכל חטיבת שריון היה סדח"ט שבאותו זמן הייתה משענתן החימושית הכמעט בלעדית של חטיבת השריון. מפקד הסדח"ט היה כפוף ישירות למח"ט ומתואם על ידי קצין החימוש החטיבתי; בקרב היה מקומו בחפ"ק החטיבתי, בעוד הפלוגה עצמה בפיקוד סמ"פ, מוקמה עם המפקדה העורפית החטיבית. בימי הלחימה הראשונים - ביצעה הסדח"ט תיקוני דרג ב' בעיקר החלפת מכללים, ובעת מלחמה נועדה גם "לקלוט תיקוני דרג א' מן הגדודים". יחידה זו, ברמת פלוגה מוגברת, נועדה להיות ניידת לעילא; מרבית כיתותיה אמורות היו להיות מוסעות בזחל"מ טכני או ברכב רב-מינוע אחר. הסדח"ט הייתה בנויה לפעול במרוכז או להתפצל למחלקות, כיתות או פלוגות. היו בה חמש מחלקות ייעודיות לפי הפרוט הבא: מחלקות רק"מ/רכב ב', מחלקת חילוץ, מחלקת נשק ומכשירים ומחלקה כללית שכללה בתוכה מעבדת קשר, כיתת קבלה וניפוק, אפסנאות ומחסן חלפים על רכב רב-מינוע. מחסן החלפים של המח"ג לשעת חרום היה חתום וניתן לשימוש רק במלחמה. מפקד הסדח"ט היה כפוף ישירות למח"ט ומתואם על ידי קצין החימוש החטיבתי; בקרב היה מקומו בחפ"ק החטיבתי, בעוד הפלוגה עצמה בפיקוד סמ"פ, מוקמה עם המפקדה העורפית החטיבית.

ברוב המקרים, הסדח"טים היו יחידות בעלות פיקוד וותיק ומנוסה, וסגל אנשי חימוש מתורגל היטב. קציני החימוש החטיבתיים והגדודיים עברו תרגילי שדה והכירו את נוהלי הקרב והתחזוקה היחידתיים והשתלבות הסדח"ט במרחב פעולתם. לחלק מהסדח"טים שולבו חיילים (בעלי מקצוע) סדירים מהיחש"מ (ר"מים).

אמנם גם מערך החימוש בחטיבות לא היה לפי התקן, אך הוא היה הקרוב לו ביותר בכל הרמות הקיימות. בו בזמן, רמת אימון, יכולת אלתור מבורכת (למשל בארגון הסעת כיתות החימוש) ורוח היחידה בקרב גורמי החימוש בחטיבות, היו נאותים.

ביחידות חי"ר, שבהם כמות הצל"מ היתה שונה וקטנה בהרבה, התקיימה, בכל גדוד, חוליות נשקים ובעלי מקצועות חי"ח נוספים, בין חייל אחד לשלושה. ברמת מפקדת חטיבת החי"ר הייתה כיתת תיקונים קלים-כתק"ל, אחת לחטיבה, שרמת הצטיידותה ואימונה הייתה שונה מחטיבה לחטיבה.

חטיבות החי"ר, במלחמת ששת הימים, היו מרביתן כפופות לאוגדות שריון, בכל אחת נעשה מאמץ להקים, אכן, כתק"ל. אולם מידת ההצטיידות השונה ואורך הלחימה של כל חטיבת חי"ר השפיעו על איכות תיפקוד הכתק"לים הללו. גם בהן שרר מחסור בציוד. לדוגמא, מפקד כתק"ל של חטיבת הצנחנים 35 אשר לחמה תחת אוגדה 84, כתב בסיכום, בין השאר, כי יחידתו לא צוידה במכשיר קשר...¹

כאמור, הגש"חים עדיין כונו "משימתיים", אם כי "היה ידוע" כי הם עתידים להפוך "ניידים". הם לא היוו עדיין יחידות אורגאניות בתוך האוגדות, אם משום שחסרו ציוד וסגל מספיקים, ולמרות שאלה התקיימו בחלקם במסגרת היחש"מים, הגש"חים טרם עברו אימון יחידתי. חסרון בולט היה, למשל, הכמות הזעומה של ציוד חילוץ בכלל, ורכב לתחזוקת רק"מ בשטחים בעלי עבירות קשה. במקרה אחד, מתוך שאיפה להיטיב את ציודו של הגש"ח המאולתר שתחת פיקודה של אוגדה 84, בתקופת ההמתנה שלפני המלחמה הורה מטכ"ל/אג"א שגש"ח 784 מפיקוד מרכז, בפיקודו של נוימן, "יופשו מצידו עד אחרון המפתחות לטובת הגש"ח של בליטי"², ממש כפי שנעשה ב"קדשי" לסד"חט חטיבה 37. ובכל זאת, עדיין היה גש"ח אוגדה 84, לפי עדות מפקדו, "מאולתר", מעין מחסן כל-בו חימושי "בתוספת ציוד וכמה חוליות טובות מן היחש"מ". נסכם אפוא את האורות והצללים במערך החימוש במערך הנפרס ערב מלחמת ששת הימים. גורמי החימוש האוטונומיים של החטיבות היו החלק המוצק במערך זה, ולטווח קצר ניתן היה לסמוך עליהם שיתחזקו את חטיבותיהם. בהשוואה למצבם העלוב של הגש"חים ערב המלחמה, היה מצב הצטיידות והאימון של גורמי החימוש בחטיבות משופר. רמת ההצטיידות והאימון היו בכל זאת שונים מחטיבה אחת לחברתה, תלוי לרוב בפרק הזמן שעבר מאז הוקמה חטיבה מסוימת או מאז הוסבה מחי"ר לשריון. תחקירים שבוצעו אחרי המלחמה אצל קציני אפסנאות וחימוש בעוצבות מציינים כי בסדח"ט ובמח"ג נמצא בכל מקרה ציוד חילוץ והנפה, אך הוא היה מועט ומלוקט באופיו. גם מחסני חלפים נמצאו בסדח"טים במגוון מניחים את הדעת, בעיקר משום שקציני החימוש בחטיבות ובגדודים ומפקדי הסדח"טים היו לרוב קצינים וותיקים ומנוסים, אשר בתקופת ההמתנה השכילו לאבחן מה חסר, ולהוסיף ולהצטייד. ברמה הגדודית והחטיבתית, חילי החימוש היו מתורגלים בהפעלת גורמי חימוש בשדה. הם תרגלו הגעה לרק"מ שנפגע או התקלקל, והתגברות על תקלות טכניות ברמת דרג א' על מנת להחזיר רק"מ לכשירות במהירות האפשרית, או לחלצו ולהעבירו לתיקון בדרג גבוה יותר. קציני החימוש הכירו את חלקם בנוהל הקרב הגדודי והחטיבתי, ורבים מהם ידעו את משמעות הכנת תכנית חימוש ו"הלבשתה" על תכנית המבצעית. הם תרגלו פיצול לכיתות ולחוליות, בצד ציוות וחבירה עם גורמי-חימוש מחוץ ליחידתם,

¹ תחקיר קא"פים, שם. ר' אג"מ/ מה"ד/ היסטוריה, תחקירי קא"פים בעוצבות, תיק 94, 192/74, א"צ. עדויות קצין הרכב ומפקד כתק"ל, חטיבת חיר"מ 35, שם.

² תיק 321, 179/74, א"צ. ראיון עם אל"מ לונדון, שם. סא"ל בליטי למחבר. כינויים המספריים של הגש"חים שונו מזמן לזמן.

ובהרכבים מגוונים. ציוד ואפסניית חימוש בחטיבות נעו, לפחות בחלקם, על רכב רב-מינוע.

מאידך, הגש"חים לא היו מאוישים, מצוידים ומתורגלים בפעולות אלה במסגרת האוגדתית. משום כך גם מיטב הכוונה והמאמץ לא יכולים היו להביאם ליותר מתמיכה ספוראדית ומאולתרת. בדברי הסיכום של קציני אפסנאות חטיבתיים חוזרת הטענה כי "הגש"ח היה בלתי-נראה", וכי מפקדות האוגדות שלטו בפעולות החימוש רק בעקיפין, אם דרך מפקדות החטיבות או באמצעות "הזמנת" תמיכה מן הדרג הפיקודי או המטכ"לי. על פי עדות סא"ל בליטי, הגש"ח המאולתר של אוגדה 84 אמנם חבר בכמה חוליות לתיקון תקלות בתנועה אל קווי ההתחלה, ואחר כך "נע לשטחי סיני עוד במהלך הקרבות", ולמרות ציודו המוגבל, ובנוכחותו זו "שחרר סדח"טים" של אוגדת השריון הסדירה מן הצורך להתפרס כבר באזור ההבקעה.³ אך עיקר פעולת התיקונים והחילוץ במהלך הקרבות או מיד בסיומם נעשו על ידי גורמי החטיבות. מאחר ומשך הלחימה על הקרקע בכל החזיתות היה קצר, למשך תקופת זו הספיקו גורמי החימוש מרמת כתות חימוש ועד סדח"ט, להבטיח לחטיבותיהם תמיכה חימושית סבירה. מה היה אילו נמשכה הלחימה זמן רב יותר: סביר שהחטיבות, ועימן האוגדות, היו מאבדות מהר מדי את יכולתן לתחזק את עצמן. "הגש"ח המאולתר" של סא"ל בליטי, משנכנס לאזור ההבקעה, חאן יוניס, התפרס עד לאל-עריש וביצע את כל התיקונים (דרג א' ודרג ב') בכלים הפגועים. בהמשך התפרס הגש"ח על פני מרחבי-סיני (מרפידים לבלוזה ועד למיתלה) ופעל במפוצל אל מול היחידות.⁴

לבסוף: מפקדת אגד התחזוקה עצמה הייתה במלחמה זו בחיתוליה. באוגדות התקיימו מפקדות שלדיות בשם זה אשר כללו, במקרה הטוב, "חולית שליטה" רכובה שתפקידה לא היה ברור. באוגדה 84 למשל, הורכבה חוליה זו של האגד העתידי מאנשי מתקן האימונים 500. היא כללה מפקד וסגל נוסף שאכלס נ.ג., ותפקידם היה לנווט גורמי תחזוקה ליעדיהם ולהפעילם בריכוזי תחזוקה. אך הנסיבות בהן פעלו והסמכויות שניתנו להם עשו את מאמצייהם דומים לפעולת גלגל חמישי בעגלה.⁵

מועד פריצת מלחמת ששת הימים אמנם הפתיע את המטכ"ל וצה"ל, אך בשנים שקדמו למלחמה זו נלקחה הפתעה כזו בחשבון. לפריצת המלחמה קדמה תקופת המתנה בת שלושה שבועות אשר נוצלה להצטיידות נוספת במסגרת הניתן, לשיפור הצל"מ. למשל, במהלכה הוחלפו תותחי 20 ליטראות בעשרות טנקי "סנטוריון" ששימשו את מערך ההדרכה לתותחי 105 מ"מ. ההחלפה בוצעה על ידי ס.ג. 650 בשטחי כינוס, בהדרכת קציני במ"ב 681, על פי נוהל שתוכן ותורגל מראש. צה"ל היה מוכן למלחמה זו.

³ אג"מ/מה"ד/היסטוריה, תחקירי קאפ"ים בעוצבות, תיק 94, 192/74, א"צ. עדויות קצין הרכב ומפקד כתק"ל, חטיבת חיר"מ 35, שם.

⁴ "חיל השריון במלחמת ששת הימים בפיקוד דרום", מחלקת היסטוריה, 1973, סא"ל בליטי למחבר.

⁵ תחקיר מ"פ אגד תחזוקה 851, סא"ל בירנבוים, 17.6.67 אמ"ה.

טבלה מס' 40

מערך קציני חי"ח ביחידות אוגדה משורינית בצה"ל,
מתווה מ-1966 לקראת הקמת מסגרת אוגדתית קבועה

קצינים	קציני חי"ח	יחידה
5	קח"ש אוגדתי וע' קח"ש קציני אחזקה, רכב, נשק	1. <u>מפקדת אוגדה</u>
3 1 1 1	קח"ש חטיבתי ועוזריו קח"ש חטיבתי קח"ש אגד ארטילרי קצין אחזקה	2. <u>קציני חימוש חטיבתיים</u> בחטיבות משורינות בחטיבת חיר"מ באגד ארטילרי באגד תחזוקה
2 2 1 1 1 1	קח"ש גדודי, מ"מ מח"ג קח"ש גדודי, מ"מ מח"ג קח"ש גדודי קח"ש גדודי קח"ש גדודי קח"ש גדודי	3. <u>קציני חימוש גדודיים</u> בכל גדוד טנקים בכל גדוד חרמש בגדוד חת"מ בגדוד חיר"מ בגדוד חה"נ בגדוד סיור

המרכזים המטכ"ליים

"בתקופת ההמתנה" שלשך מרכזי החימוש, ברמה המטכ"לית, נכנסו לתכנית עבודה מואצת כדי לספק ליחידות את הצל"מ והחלפים שבאחריותם, ע"פ צורכי היחידות. המש"אות זרזו את ההסבות והשיקום של טנקי שוט ושרמן שהיו להם ב"ליין", המרת"ח זרזו רכישת תחמושת מחו"ל (כולל הטסת תחמושת לטנקים) והכין מלאים לאספקה ליחידות המתגייסות, והמצל"ח ריכזו "סמלי קישור" יחידתיים כדי שבאמצעותם ניתן יהיה לספק חלפים ומכללים לסדנאות ולגש"חים גם בדחיפה לשטחי היחידות.

מלחמת "ששת הימים"

למלחמת ששת הימים בשנת 1967, בה ניהל צה"ל מתקפות בגזרה המצרית, הסורית והירדנית, קדמה תקופת המתנה ממושכת יחסית שבמהלכה בוצעו הפעילויות העיקריות כלהלן:

- הופעתה של האוגדה המשימתית אשר קלטה חטיבות (שריון וחי"ר) וכן יחידות אחרות.

- שינויים בסד"כ ופריסת יחידות/חטיבות שהוכפפו ת"פ מפקדת האוגדות המשימתיות – במיוחד במרחב פיקוד דרום – בהתאם לצרכים המבצעיים.
- גמר תיקון והוצאת הצל"מ אשר נמצא בשלבי תיקון שונים מסדנאות חי"ח השונות.
- השלמת הצטיידות ברק"מ וציוד חי"ח אחר, ממקורות רכש ויצור מקומי.
- השלמת ו-ויסותי כח אדם חי"ח.
- ביצוע הדרכות מקצועיות לכוחות ולגורמי חי"ח בצל"ם חדש/שלל, כולל השלמת הוראות טכניות מקצועיות.
- ביצוע בקורות טכניות וסיוע בהבאתו של הצל"מ שברשות העוצבות הלוחמות למצב הטכני הטוב ביותר.
- השלמת התארגנות מערכי החימוש של הפיקודים השונים – כולל פריסת רשתות חילוץ פיקודיות וקיום מערך מוסכי חוץ משולבים.
- במהלך שלבי ההערכות והלחימה בוצעו בין השאר גם שינויים באיגודי הכוחות וכפיפות חטיבות שריון/חי"ר ויחידות אחרות בתוך האוגדות המשימתיות, בתוך הפיקודים ובין הפיקודים בהם התנהלה הלחימה - כל זאת לאור הצרכים המבצעיים וניהול הקרבות.
- שינויי כפיפות בתוך האוגדות היו מלוות בדרך כלל יחד עם דרגי האחזקה
- האורגנים- דרגי א' דרגי ב' בהתאמה (במיוחד כאשר הועברו חטיבות שריון אורגניות).

הסד"כ הסופי של אוגדות משימתיות בחתך הפיקודים השונים היה כלהלן:

בפיקוד דרום:

- אוגדה 84 – מפקדה סדירה המבוססת על כח אדם של מפג"ש והשלמות מילואים (מפקדת גי"ש מתפצלת בזמן חרום לפי הפק"ל, למפקדת אוגדה משימתית ולמפקדת קשני"ר).
- אוגדה 31 - מפקדת אוגדת מילואים.
- אוגדה 38 - מפקדת אוגדת מילואים.

בפיקוד מרכז

לא הופעלו אוגדות אלא מספר חטיבות ויחידות אחרות.

בפיקוד צפון

- אוגדה 36 – מפקדת אוגדת מילואים.

המערך הנייח של חי"ח היה מבוסס על:

- **מפקדת קחש"ר** ויחידותיה בפריסה ושגרת פעילות שהותאמו לצרכים.
- מתקני מטכ"ל – משאו"ת ובסיסי החסנה בכפיפות למטכ"ל/אג"א-כולל שלוחות קדמיות של בסיסי ההחסנה.
- **פריסה מרחבית** של סדנאות/פלוגות היחשמי"ם מתוגברות בכח אדם מילואים ומותאמות למשימות ובכפיפות לפיקוד, כולל פריסת רשתות חלוצ פיקודיות/מרחביות ומוסכי חוץ משולבים.

- **ס.ג. 650** (למעט הגש"ח הנייד של אוגדה 84) בכפיפות למפקדת קשני"ר אשר הייתה גם עתודת המטה הכללי לביצוע משימות אחזקה מיוחדות / נוספות.
- **אחזקת יחידות חיל האויר וחיל הים** התבססו על דרגי האחזקה האורגניים של היחידות בדרג א' ועל האחזקה בדרג ב' באחריות המרחבית של הפיקודים השונים, בהתאם לכפיפות המרחבית (למעט הציוד היעודי).
- **אחזקת יחידות ההובלה** התבססה על מערך הסדנאות האורגני אשר תוגבר בכח אדם חי"ח מילואים של היחידות.
- **בה"ד 20** אשר נשאר בכפיפות לקחש"ר שימש כמקור לתגבור העוצבות בכח אדם מקצועי - מתוך החניכים וסגל ביה"ס: בנוסף לכך קיים הבסיס הדרכות והשתלמויות מקצועיות לפי הצורך.

המערך הנייד של חי"ח היה מבוסס על:

אחזקה בדרג א'

- מסגרות אורגניות ביחידות הלוחמות מאויישות ומצויידות - כתות חימוש פלוגתיות/ חוליות חימוש/ כתק"לים/ מחלקות חימוש גדודיות.

אחזקה בדרג ב'

- **סדחטי"ם אורגניים** ברמת חטיבות שריון.
- **פלסד"ים ניידים** בפיקודים המרחביים בפריסה על פי התכנון הפיקודי ומותאמים לצרכים.
- **גשח"ים ניידים** מותאמים לצרכים במסגרת האוגדות המשימתיות (פרט לפיקוד הצפון בו הופעל הגש"ח לאחזקה המרחבית ת"פ הפיקוד).
- **בכלל הפיקודים** סדנאות / פלגות היחשמי"ם בפריסתם הניחת מתוגברים בכח אדם מילואים לאחזקה מרחבית, כולל פריסת מוסכים משולבים.

מערך חימוש זה לקח חלק וביצע את משימות האחזקה בכל השלבים כדלהלן:

- שלב ההערכות,
- שלב הלחימה
- ושלב ההתארגנות מחדש.

במהלך מלחמה זו - שבה נטלו חלק כ-20,000 חיילי חי"ח מתוכם כ-14,000 במערך השדה, הסתכמו האבידות בנפש, של חיילי חי"ח בעוצבות השונות, ב-21 חללים וכ-100 פצועים.

כמו כן נמנו חיילי חיל החימוש בין מקבלי הצלש"ים ברמות השונות, כולל צל"ש רמטכ"ל.

פרוט סקירת פעילות חי"ח במערכה וכן הלקחים החייליים ממלחמה זו ראה בנספח א' לספר זה, המפרטים את עיקרי נושאים אלו, והמבוססים על מסמך לשכת קחש"ר – "לקחי חי"ח במלחמת ששת הימים" - סיכום ולקחים, ס.ב. 5 מ-11.2.68.

בנוסף למה שפורט לעיל, בהמשך לפרק זה יפורטו ביתר הרחבה פעולות מערך החימוש בזמן המלחמה של חטיבות 7, 10, 14 ו-45.

תיפקוד מערכות החימוש החטיבתיות במלחמת ששת הימים 6

מלחמת ששת הימים הייתה אפוא שעתן היפה, אם גם האחרונה של הסדח"טים; אף שיחידות אלה הוסיפו להתקיים עוד כמה שנים אחרי מלחמה זו, הן מעולם לא מילאו עוד תפקיד כה דומיננטי בפעולות חימוש בשדה כמו אז. מן הראוי אפוא לתאר את פעולת החימוש בכמה חטיבות בסיטואציה חולפת זו. בחרנו לעשות זאת בדרך של מדגם, על סמך עדויות קציני אפסנאות וחימוש בארבע חטיבות שריון, שהיו שונות זו מזו באופיין, ובהרכבן ובתנאי לחימתן: חטיבה 7 מאוגדה 84, חטיבה 14 מאוגדה 38, שתיהן לחמו בפיקוד דרום, חטיבה 10, שלחמה כעוצבה עצמאית תחת פיקוד מרכז, בחזית ירושלים, ואחר כך תחת פיקוד צפון ברמת הגולן, וחטיבה 45 מאוגדה 36, אשר פעלה תחילה בצפון הגזרה הירדנית ואחר כך בצפון רמת הגולן. גורמי החימוש בחטיבות אלה, הגם שציון היה מתחת לתקן ובלתי אחיד, היו מאומנים ומתורגלים. מפקדיהם וחייליהן הבינו את משימתם המרכזית, והיא לאפשר החזרה במהירות של צל"מ בלתי תקין לפעולה.

מן המחקר עולה קיום של מתכונת פעולה ברורה ומתורגלת ומפקדים שהטמיעו את נושא החימוש ברמת החטיבה. לכאורה התאפשרו שני דגמי הפעלת גורמי חימוש: הדגם הראשון: הבאתם למעורבות נמרצת של כל גורמי החימוש בחטיבה מרגע מעבר קו ההתחלה או אף לפני כן, והדגם השני - להפריד בין הסדח"ט לגורמי החימוש הגדודיים, כשהראשונים נכנסים לפעולה בהקדם האפשרי ואילו הסדח"ט נשמרת "רעננה" לשלב הלחימה הבא.

החימוש בחטיבה 7 במלחמה

חטיבה 7 הייתה חטיבת השריון הסדירה, הוותיקה, ואולי היותר מאורגנת ומאומנת בצה"ל. כח האדם בה היה ברובו סדיר, כולל מרבית חיילי הסדח"ט. ביום העי של מלחמת ששת הימים כלל סד"כ חטיבה 7 שני גדודי טנקי 79 ו-82, וגדוד חרמ"ש מס' 9, שגם תחת פיקודו הושמה פלוגת טנקים. טנקי החטיבה היו מ-3 סוגים: 58 טנקי "שוט", 66 טנקי M48A2 שטרם הוסבו למג"ח, כמה טנקים (כלומר חלק מ-15 המוג"חים הראשונים שירדו מקו הייצור במש"א 7100), ושני טנקי M50 דיזל, לתפקידי חילוץ. בגדוד החרמ"ש שבחטיבה ובתפקידים אחרים היו כ-90 זחלמים. לבד מסד"כ הרק"מ היה באחריות גורמי החימוש צי של כ-300 כלי רכב ב', חלקם מיר"מ, שהיה רק בחלקו רב-מינוע. ההצטיידות לקראת הלחימה לא הייתה פשוטה, בגלל המגוון הרב של סוגי צל"מ, אך בכל זאת תכליתית. בתקופת ההמתנה הצטיידה הסדח"ט בחלפים שונים, אך התברר כי בכמה סוגים המלאי לא הספיק; למשל במתקני מתיחה למזקו"מ שהרבו להיפגע בגלל תנאי השטח והמיקוש.

מערך החימוש בחטיבה היה אולי הטוב בחטיבות צה"ל. הוא כלל כיתות חימוש תקניות בכל פלוגה, מחלקת חימוש בכל גדוד וסדנא חטיבתית ובעורפה גש"ח מאולתר מן הסדנה הגייסית, שמסיבות עבירות לא כולו יכול היו לנוע בעקבות השריון. כיתות

⁶ המקורות לתאור התנהלות גורמי החימוש בחטיבות הם: תיק 192/74, 94, א"צ; "חטיבה 10 במלחמת ששת הימים"; "חטיבה 45 במלחמת ששת הימים"; תחקירי קא"פ פיקוד דרום, אמ"ה. ראיונות: אל"מ יוחנן מגל, אל"מ יורם לונדון, אל"מ דוד שילה, שם.

טכניות צוידו ברכב רב-מינוע, נ.נ. או זחלם טכני. ציוד המח"גים כלל 2-3 זחלמים טכניים, משאיות ומספר כלי רכב רב-מינוע אחרים. בסדח"ט רוכזו 2 טנקי חילוץ, 3 משאיות מנוף (לצורך להחלפת מנועי טנקים). כן כלל ציוד הסדח"ט 3 כלי רכב עם גרר (הרכב "הוחרם מבה"ד 20 ברגע האחרון"), זחלמים, מנופי "וורד דה לה פרנס", ומחסן חלפים על משאיות רב-מינוע.

בתדריך למפקדי החטיבות לקראת המתקפה הדגיש מפקד האוגדה, אלוף ישראל טל, את הצורך לבצע פריצה מוחצת קדימה עד כלות המומנטום של הכח המסתער,⁷ כדי להמם ולפורר את מערכי המגננה המצריים רוויי חי"ר וגורמי נ"ט. עיקרון זה מצא ביטוי בהנחיות קצין החימוש האוגדתי, רס"ן אהרון בר ניר (ברנדפלד), וגם בהיערכות גורמי החימוש בחטיבה 7. מתקפת החטיבה נועדה אמנם להתנקז אל ציר בעלי עבירות טובה, ציר החוף, אך התנועה והלחימה לתפיסת הציר אמורה הייתה להתבצע בשטחי דיונות חול בעל עבירות קשה. גם אחר כך היה צפוי שהגישה לאתרי תיקון רק"מ תיעשה בשטח בעל עבירות קשה, בצידי הציר. רכב ורק"מ שיפגעו צפויים היו להיות "מפוזרים על תא שטח מלבני" קשה לתנועה באורך של כ-30 קילומטרים. מפקד חטיבה 7, אל"מ שמואל גורודיש, הורה איפוא למפקדי הגדודים ולקצין החימוש החטיבתי, רס"ן דוד שילה, שגורמי החימוש בגדודים, כלומר כיתות החימוש, המח"גים והסדח"ט, ייערכו לאפשרות של פיצולים וחבירת כוחות לאורך כל הנהיג, לצורך תיקונים תוך לחימה. כיתות החימוש נערכו להתפצל ל-2 חוליות, המח"גים ל-3 כיתות והסדח"ט ל-3 פלגות. בו בזמן היה על גורמים אלה להערך גם לחבירה, לפי היקף ואופי העבודה. כיתות טכניות ציפו לקבל תגבורת מן המח"גים ושני אלה - מן הסדח"ט, אלא שלא מיד מגורם זה. את הסדח"ט הוחלט לשמור רעננה עד לשלב הבא, שהיה צפוי לבוא בתוך פחות מ-24 שעות לאחר שעת ה-ש. מן הדוחות לא ברור האם תוכנן שגש"ח האוגדה ימלא תפקיד במהלך הלחימה. בכל מקרה, הזדמנות לתרגל חבירה בהשתתפות יחידת משנה של הגש"ח, נקרתה עוד לפני התחלת הקרב. בתנועה לילית לקו ההתחלה, שנמשכה מן ה-3 עד ל-5 ביוני, ללא אורות, התנגשו אלה באלה ונפגעו זחלמים וטנקים. 10 טנקי "שוט" ומספר זחלמים מהתנגשויות אלה תוקנו עד שעת ה-ש' על ידי גורמי החימוש הגדודיים שחברה להם פלגה של גש"ח האוגדה.

במתקפה עצמה, הייתה לפקודת מפקד האוגדה דינמיקה מזרזת על שאיפת גורמי החימוש לנוע קדימה. בעוד שעל פי פקודת המבצע נועדה הסדח"ט להישאר בריכוז תחזוקה שבכרם שלום עד השלמת כיבוש אל עריש, בפועל הכניס אותה מפקדה, רס"ן נחמן ורד, לתנועה בציר רפיח-אל עריש כבר באחר הצהריים של יום הע', מרגע שקטע אחד של ציר זה טוהר. בערב שלאחר יום הקרב הראשון חבר הסדח"ט ליחידות המח"ג בחצותו את אזור מתחם ההגנה המצרי בגיראדי שחסם את הציר לאל עריש, עוד בטרם הסתיימה בו הלחימה ובטרם כבש גדוד החרמ"ש 9 את אל עריש. עם לילה התקיימו ריכוזי עבודה חימושית לאורך קילומטרים רבים כשהסדח"ט מגיעה כבר לנקודה ליד אל עריש. רס"ן שילה נע בין חבורת הפיקוד החטיבתי ורק"מ מושבת בשטח, כשהוא מרכז מידע ממקור ראשון על מיקומם ומצבם של טנקים וזחלמים שנפגעו, מאבחן

⁷ "ראיית שדה הקרב של מפקד אוגדה 84"; עדויות: אלוף טל וקמב"ץ החפ"ק סרן שטרנהל, תיק קא"פים, שם.

נזקים ומנווט חבירת קבוצות עבודה או גרירת רכב לריכוזי עבודה. ביום השני ללחימה הוא אף קיים מפגש של קציני החימוש הגדודיים והיטיב להתעדכן במצב הרק"מ. אותות התכנית החימושית ניכרו במעורבות הרבה של גורמי החימוש בתיקונים בעת הלחימה. כבר בשעות הראשונות של הקרב על מתחמי רפיח נפגע זחלם של כיתה טכנית בעת שניסה לסייע לטנק; אנשיו נהרגו או נפצעו. בגיזרת חן יונס פרסו כמה טנקים מגדוד 79 שרשרות בעלותם על מוקשים. גורמי חימוש גדודיים נכנסו לאזור בצהרים של היום הראשון. התברר כי לתיקוני מזקו"מ חסרו מנגנוני-מתח; עוזר קח"ש חטיבתי דהר לסג"ס והשיגם עד למחרת היום. בציר עזה-רפיח ורפיח-אל עריש תיקנו צוותים מעורבים של מח"גים והגש"ח תקלות בזחלמים ובטנקים, כולל החלפות מצמד. בצוהרי היום הראשון נגרר מתוך רפיח טנק ששבר מערכת הינע סופי והובא אל שטח עבודה מחוץ לעיר. מדרום לעיר אויב זו, מיין רס"ן שילה 7 טנקים שנפגעו והורה לגרור שנים מהם לסדח"ט באמצעות גורר מאולתר, טנק "פטון" שבעצמו תוקן קודם.⁸

בינתיים, לאחר לחימה של כ-3 שעות התמוטט המערך המצרי בציר הצפוני ולטנקי החטיבה ניתן לשאוט קדימה לניצול ההצלחה. עתה נפתח פער של עשרות קילומטרים בין הסדח"ט לכח המסתער, כאשר 3 פלגות הסדח"ט נעות אמנם קדימה, אולם בשיטת "רגל על הקרקע, רגל באוויר", לאט יותר מן הדרג המסתער. אלא שאז היו היפגעות ונזקים לרכב החטיבה קטנים יחסית. סיכום התיקונים ברק"מ שנעשו על ידי גורמי החימוש בחטיבה 7 במהלך הלחימה נא ראה בנספח א' פרק ראשון. בתקופת הלחימה כולה, שנמשכה 3 ימים החזירה מערכת החימוש החטיבתית לכשירות 15 טנקי "שוט" ו-13 "פטון". היא הגיעה לגדות תעלת סואץ עם 42 טנקי "שוט" ו-43 טנקי "מגי"ח" כשירים. פעולת ההחזרה לכשירות של טנקי "פטון" בוצעה בסיוע תגבור בלתי-תקני של צוות רכוב על ג'יפ, מאנשי מש"א 7100, ובו 4 קצינים-מהנדסים (לימים כיהנו שניים מהם בתפקיד קחש"ר). נוכחותם נועדה לטפל בטנקי "פטון" שלא היו מוכרים עדיין למכונאי החטיבה, והיא הורגשה היטב לאורך מסלול החטיבה, מכרם שלום ועד אחרי פריצת המערך המצרי.⁹

החימוש בחטיבה 10 במלחמה

חטיבה 10 היתה חטיבה ממוכנת של חיילי מילואים. הסד"כ שלה כלל את גדוד הטנקים 95, שני גדודי חרמ"ש מס' 104 ו-106 שלאחד מהם צורפה פלוגת טנקי "שוט", ופלוגת שריוניות "דוכיפת" (שריונית A.M.L עם תותח 90 מ"מ צרפתי). עוד כלל הסד"כ גדוד מרגמות כבדות משוריין 120 מ"מ, פלוגת הנדסה, ופלוגת סיור. מרבית 83 טנקי החטיבה היו מדגם M50, ומיעוטם, "שוט". מצבת הזחלמים בחטיבה היתה 192, מהם 132 בגדודי החרמ"ש. צי רכב ב' של החטיבה כלל קרוב ל-300 כלי רכב.

משימת החטיבה שונתה בלי הרף; יומן המבצעים שלה כולל חמש פקודות שונות ועוד כאלה שאלוף הפיקוד נתן לה בעל פה. המשימה הראשונה, מלפני ה-5 ביוני הייתה לבצע מחטף השתלטות על מובלעת לטרון; היא שונתה ב-5 ביוני, תוך שכבר התנהלה מלחמה בגזרת ירושלים. המשימה הבאה, "מוהל", הייתה כיבוש מוצבי הצבא הירדני במתחם ראדאר-עבדל אל עזיז ובידו, השתלטות על גב-ההר מצפון לירושלים כשציר המתקפה

⁸ תחקירים שונים, אמ"ה וכן בתיק 94, 192/74, א"צ.
⁹ שם, וכן, תא"ל ברק למחבר.

הוא ממעלה החמישה צפון-מזרחה לתל אל פול, שלב שנועד להסתיים בלחימת שב"ש במרחב רמאללה-עטרות; וכך אמנם היה. בסוף שלב זה ניחתו על החטיבה פקודות סותרות לתקוף דרומה, מערבה וצפונה, שגרמו סחרור לפיקוד החטיבה. לאחר שכבשה את רמאללה קיבלה החטיבה פקודה לתקוף את שכס, אך הפקודה שונתה לכיבוש יריחו. שוב הורו לה לתקוף צפונה ושוב הופנתה ליריחו - הפעם סופית. הירידה ליריחו וכיבושה הסתיימו בבוקר ה-8 ביוני בפיצוץ גשרי הירדן. אז קבלה החטיבה פקודה להצטרף למתקפת צה"ל בגזרה הסורית. הטנקים שלה נעו על שרשרות לאזור גונן, טיפסו אל כביש הנפט והשתתפו בטיהור ציר זה בכיוון דרום-מזרח, כשגדוד 95 בראש והחרמ"ש משתתף בכיבוש חושניה.

ציוד גורמי החימוש החטיבתיים סבל מחסרים שונים. חסרו כיתות טכניות, למשל בפלוגת השריוניות "דוכיפת" שדווקא היא נפגעה מאש טנקי אויב. מאידך, כל כיתות החימוש התקניות היו מצוידות בזחלמים טכניים. במח"גים מצוי היה ציוד הנפה, אך בצמצום. סדח"ט 793 של חטיבה זו, בפיקודו של רס"ן חיים וגנר, הייתה פלוגה גדולה, כ-170 איש (כינו אותה "פלסיד"). היו בה 3 מחלקות: 2 לרק"מ ואחת לרכב. ציודה כלל: טנק חילוץ, אשר בעצת קצין החימוש החטיבתי, רס"ן בראון, נמסר לגדוד 95 שכן נחזתה אפשרות שטנק שייפגע יחסום את הציר ההררי בנקודה קריטית. בסדח"ט היו 4 כלי רכב חילוץ מיר"מ, שלא צלחו לגרירת טנקים, זחלם טכני, 3 נ.ג. ו-8 משאיות רב-מינוע, מהן נושאות חלפים. יחידות המשנה החטיבתיות והגדודיות, וכן מרבית כוחות הסדח"ט, נעו בשטח ברכב בלתי ממוגן.

לפי תכנית מפקד החטיבה, אל"מ אורי בן-ארי, נשארה הסדח"ט בריכוז תחזוקה בצומת אשתאול, ביחד עם הדרגים ופלוגות המפקדה, בעת שהטנקים והזחלמים טיפסו אל קו ההתחלה ברכס מעלה החמישה, ופתחו במתקפה כשהם נתמכים חימושית על ידי כיתות החימוש והמח"גים. הסיבה להחלטה זו היתה דומה משהו להחלטת מח"ט חטיבה 14 בגזרת אום כתף, דהינו, בגלל העבירות המוגבלת של ציר התנועה אל היעדים. הכח הלא-מסתער, כולל הסדח"ט, נע בציר תל אביב-ירושלים לצפון העיר ומשם, ב-8 ביוני, לאזור עטרות, שם פגש את הכוח הלוחם. לטוב המזל, מספר כלי הרק"מ של החטיבה שנפגעו בלחימה לא היה גדול; חלקם, אגב, נפגע בתאונות נהיגה. פלגה מן הסדח"ט החלה לתקן רק"מ בשטח עבודה שהקימה מצפון לירושלים, כשהגיעה פקודה לנוע לגולן. ב-10 ביוני אחר הצהריים, התמקמה הסדח"ט בצומת מחניים. עיקר היפגעות רק"מ בחטיבה 10 קרה בין ה-5 ל-6 ביוני: 6 טנקים עלו על מוקשים ופרסו זחל; מאש נ"ט נפגעו 4 זחלמים ו-2 שריוניות "דוכיפת". המח"ג גרר את הטנקים הפגועים למעלה החמישה, משם הובאו לירושלים. אלה מביניהם שהוחזרו לכשירות יצרו פלוגה מוקטנת, שאמנם לא הספיקה להשתתף בהמשך לחימת החטיבה, אך צורפה ליחידה מבצעית אחרת.

סדח"ט חטיבה 10 הייתה עסוקה מבצעית ברוב זמן המלחמה. בתקופת הכוננות עסקה בתיקוני דרג א' ברכב ב' ובנתה מן היסוד מחסן חלפים "שבעת הגיוס נמצא ריק". את החלפים משכה מהבסיס הקרוב של מצל"ח 6800. פעולתה חודשה אחר כיבוש רמת הגולן. היא התפרסה בנקודה ("מאד לא נוחה") בציר בוטמיה-אל חמה וביצעה תיקוני דרג ב', בעיקר החלפת מכללים ברק"מ. למעשה, בכל ימי הלחימה נותקה הסדח"ט מן

הכח הלוחם, למעט פלגה אשר תיקנה טנקים בירושלים, ב- 8 ביוני.¹⁰ מבחינה הקריטיים של תחזוקת החטיבה היו השינויים התכופים בהיערכות וביעדים על פי פקודות משתנות של הפיקוד, הפעולה בשטח הררי קשה תוך קשיי פריסה, וניתוק הסדח"ט מגוף החטיבה.

החימוש בחטיבה 14 במלחמה

חטיבה 14 הייתה עוצבה ממוכנת מעורבת של חיילי סדיר ומילואים. הסד"כ שלה כלל גדוד טנקים מס' 52 ובו 66 טנקים, שני גדודי חרמ"ש, 58 ו-83, גדוד מגמ"כ 120 מ"מ ופלוגת סיור. מגוון הרק"מ בחטיבה היה גדול בהרבה מן הרצוי: במקור הוא כלל 4 סוגי טנקים: M1, M51, M50 ו-AMX13 ובמלחמה צורף לחטיבה גם גדוד הטנקים 63, שאולתר מטנקי "שוט" של בית הספר לשריון. במתקפת ה-6 ביוני נטלה חטיבה זו חלק במשימת אוגדה 38 והיא, לפרוץ את המערך המצרי באזור אום כתף - אום שיחן, ולהשמידו. אחר כך אמורים היו הטנקים שלה להשתתף בקרבות שב"ש ובסופם לנצל את ההצלחה, לפי פקודה.

החטיבה זה אך סיימה תקופת אימונים ובתקופת ההמתנה שאחר כך היה תהליך ההחזרה לכשירות חפז, והדבר פגע בשלמות ההצטיידות. בהשוואה לחטיבה 7 (שהתבססה על ציוד ס.ג. 650 ובית הספר לשריון), לפי עדות קצין החימוש החטיבתי, כאן "שרר פער גדול בין המצאי לתקן". בכל זאת, מרבית הכיתות הטכניות הפלוגתיות צוידו בנג, מיעוטן - בזחלם טכני. ציוד ההנפה החטיבתי כלל טנק חילוץ "שרמן", רכב-מנוף "וורד לה פרנס", ו-2 זחלמים טכניים עם מנוף. ציוד החילוץ וההנפה בסדח"ט כלל אף הוא מספר זחלמים עם מנופי הידראוליים. ריבוי סוגי הרק"מ, במיוחד סוגי הטנקים, גרם שהצטיידות החטיבה בחלפים ובתחמושת, וניהול תחזוקת החימוש וההספקה היו מורכבים מדי. אנשי החימוש היו אמורים להכיר ולטפל ב-4 סוגי קני תותחי טנקים, 13 סוגים ותכונות של תחמושת תותחי טנקים, והיה עליהם לנהל מחסן חלפי טנקים שהצריך מומחיות רבה. בגדודי החרמ"ש וביחידות אחרות של החטיבה היו מעל ל-110 זחלמים, אך חסרו זחלמי סיוע כגון 20 מ"מ נ"מ ו-90 מ"מ נ"ט. צי רכב ב' של החטיבה כלל כ-160 כללי רכב, רובם רכב יר"מ. החטיבה סבלה באורח כללי ממחסור באמצעי תחזוקה. למשל, שרר מחסור כה חמור ברכב רב-מינוע עד כי, בגלל תנאי השטח הקשים הפלה"ס נאלצה להשאיר חלק מן הדלק והתחמושת על הקרקע באזור שבטה. שרר גם מחסור ברכב הובלה רגיל, וגורמי החימוש בגדודים כמעט ולא נהנו מן הנוחיות של זחלמים טכניים. אך קצין האפסנאות החטיבתי מצא לנכון להדגיש כי לא אלה היו נקודות התורפה הקריטיות בהתנהלות מערך התחזוקה. לדבריו, "מבחינה מילולית החטיבה נעצרה בגלל מחסור בדלק".

במתקפת ה-6 ביוני נטלה חטיבה 14 חלק במשימת אוגדה 38 בפיקודו של אלוף אריאל שרון והיא פריצת המערך המצרי באזור אום כתף - אום שיחן והשמדתו. אחר כך השתתפו הטנקים שלה בקרבות שב"ש ובסופם השתתפו בניצול ההצלחה, להשתלטות על מרחבי סיני הלאה, מערבה. בשל קשיים טופוגרפיים ובעיות מיקוש, מרגע שהחלה תנועת החטיבה אל יעדי המתקפה לא יכולות היו פעולות תחזוקת חימוש משמעותיות

¹⁰ "חטיבה 10 במלחמת ששת הימים", אמ"ה, שם.

להתבצע, והן נדחו עד לשלב שאחרי כיבוש המתחם המצרי. מפקד החטיבה, אל"מ מרדכי ציפורי, הורה שמהתחלת התנועה למגע ינוע החלק הלוגיסטי של החטיבה בציר שונה מזה שנועד לכח המסתער. פרוש הדבר היה שהסדח"ט נעה ביחד עם דרגי הגדודים, הפלה"ס ופולוגות המפקדה בציר אגפי שכונה "גובי" בעוד גדוד הטנקים 52 תוקף בציר הראשי ניצנה - אבו עגילה, גדוד הטנקים 66 תוקף בציר "ארטיסט", וגדודי החרמ"ש פועלים בשני הצירים הנ"ל. במהלך הקרב לא התבצעו איפא התפצלות וחבירה של גורמי חימוש חטיבתיים לתיקונים מיידיים, כפי שהדבר נעשה בלחימת חטיבה 7 וחטיבות שריון אחרות. מפגש התחזוקה של הכוח המסתער עם דרגי התחזוקה והסדח"ט לא התממש לפני סוף היום השני של המלחמה, בנקודת הקוד "אמרגן", שם התבצע תדלוק קריטי מדלקנים שהביא הגה"ס, ופעולות תיקונים, שאין בידינו מידע עליהן. מאותה נקודה נעה החטיבה שוב בציר אחד ("ביזה"), עם משמר קדמי בראשה, וכך פילסה לעצמה דרך עד תעלת סואץ. כשירות החטיבה, בנסיבות אלה, מוסברת בכך שיחידותיה סבלו פחות מפגיעות ברכב ורק"מ מאלה של חטיבה 7, ושל חטיבות אחרות שתוארו. עומס התיקונים המידי נפל כאן כולו על מערכות החימוש הפלוגתיות והגדודיות.

החימוש בחטיבה 45 במלחמה¹¹

משימות החימוש במבצעי חטיבה 45 בפיקוד אל"מ משה בריל, חטיבת שריון ממוכנת שעיקר חייליה אנשי מילואים, היו אולי היותר מגוונות, רצופות ומורכבות. כחטיבה צפונית מבחינת מחוזות גיוסה, היא הוצבה תחת האוגדה 36 הצפונית, בפיקודו של אלון אלעד פלד. מהיות חטיבה 45 בעלת גדוד טנקים ושני גדודי חרמ"ש, גדוד מג"כ 120 מ"מ ופלס"ר, היא הותאמה ואף תורגלה לפעולות תקיפה בשטח מורכב בפקוד צפון, תוך תגבור אפשרי בכוחות נוספים, הן בדרג המסתער והן בדרג המסייע. הרבה מחייליה ומפקדיה לא היו בדיוק אנשים צעירים, אך יחידותיה היו "משופשות" ורוחה גבוהה. בתקופת ההמתנה של מאי 1967 הוחזקה החטיבה בעתודה אך לקראת יום ה-ע' הוטל עליה לתקוף מצפון לדרום ולהשמיד את מערכי צבא ירדן בגזרת ג'נין-נחל עירון. לביצוע המשימה צורפו לה עוד טנקים וקני מרגמה, צורף לה עוד גדוד חי"ר, גדוד 51 גולני והובטחו לה סיוע ארטילרי מאסיבי מאגד ארטילרי 212 (בן 4 גדודים) ואף סיוע אווירי, אשר לא מומש. אש הסיוע תואמה על ידי מפקדה מיוחדת ליד חפ"ק החטיבה. תגבור זה נועד לסייע לחטיבה להתגבר על בעיות שטח ואויב לא קלות. שטח הלחימה שלה היה רצוף גבעות ועמקים לסירוגין, הצירים בו צרים ופתלתולים והשתלטות על הצמתים בעייתית. האויב בגזרה יכול היה לתגבר במהירות את כוחותיו בכל גזרה נתונה בטנקים וחי"ר. מידת ההיפגעות של רכב ורק"מ של החטיבה התוקפת הוערכה כגבוהה, ונחוץ להוסיף כי מצבו ההתחלתי של רק"מ זה לא היה טוב במיוחד. התכנית המבצעית הבטיחה שידי גורמי החימוש יהיו מלאות עבודה.

ערב המלחמה מנה סד"כ החטיבה: גדוד טנקים 39 בו היו 62 טנקים (35 טנקי M50, 28 M51), שני גדודי חרמש; 25 ו-74; תגבור של גדוד חי"ר מגולני מס' 51, גדוד מגמ"כ 527, פלס"ר 56, סדח"ט 703 (בפיקוד רס"ן מוטקה רביד), וכן פלה"ג, פח"ח (חר"פ), ופלה"ס.

¹¹ "חטיבה 45 במלחמה", ו"סיכומי אפסנאות פיקוד צפון", אמ"ה.

ציוד הלחימה של החטיבה כלל, בנוסף לטנקים, מגוון רק"מ וציוד מוטה-שריון. היו בה כמעט 200 זחלמים (כולל אלה של גדוד התגבור) שהיו משמונה סוגים: אחד, 90 מ"מ נ"ט, 20 מ"מ נ"מ, וכן 24 וולט, זחלמי פינוי, זחלמי דגם ג' ודגם ד". טיפול בצל"מ זה הצריך מידה רבה של ידע מקצועי. הרכב החטיבתי ה"רד" כלל 90 משאיות "צ" בנות 5 ו-9 טונות, שרק מיעוטן היה רב-מינוע, כ-60 גיפים וטנדרים ועוד 327 כלי רכב יר"מ שבחלקו מותקן לשימוש מבצעי.

ציוד תקני אצל גורמי חי"ח בחטיבה היה מוגבל ביחס לכמות הרק"מ. לרשותם עמדו רק 2 כלי רכב לחילוץ רק"מ: טנק חילוץ, שקצין החימוש החטיבתי, רס"ן ישעיהו חלפון, הקצה לגדוד 39, ומנוף "וורד" לה פרנס" שקצין זה מיקם בסדח"ט. מאחר ונראה היה שטנקי החטיבה יתפצלו לפעולה ביותר מציר אחד, קצין החימוש חשש שבאחד מהצירים יחסרו לו אמצעים לחילוץ טנקים. גם מספר כלי הרכב הייעודיים לתיקונים היה מועט: רק 3 זחלמים טכניים, שאחד מהם נמסר למח"ג 39, שני למח"ג 74 ושלישי הושאר במפח"ט. כיתות החימוש הפלוגתיות ואלה שבמח"גים נעו על גבי נ.נ. או בטנדרים. למיעוט מספר כלי הרכב הייעודיים התקניים נמצא פיצוי חלקי בציוד רכוב שבחלקו נבנה בחי"ח ערב מלחמת "קדש" ונשמר בימ"ח החטיבתי. ציוד זה כלל בית מלאכה רכוב לתיקוני מנועים ומכללים בשדה, מחסן חלפים רכוב, גוררי מסגרות, ריתוך, גנרטורים וכדומה. היה צפוי שכל אלה לא יענו על צרכי החימוש בלחימה, לכן הורה מחש"פ צפון, סא"ל דוד שכנר, ליחידת יחש"מ-גש"ח 651 בפיקוד סא"ל ישעיהו אבני, להתכונן לחבור אל גורמי החימוש החטיבתיים כבר בשלב מוקדם. ואמנם, יחידות ה"גש"ח המאולתר הנ"ל חברו לגורמי החימוש החטיבתיים כבר ביום השני של הלחימה. אשר לתפקידה של הסדח"ט, אמנם בנספח המנהלה של פקודת המבצע החטיבתית "פרגול", הנחה מח"ט 45, אל"מ משה בריל, את קצין החימוש, שהסדח"ט תנוע עם המפקדה העיקרית, ביחד עם דרגי ההספקה הגדודיים והפלה"ס; אך קריאת הקרב הכתיבה הכנסת הסדח"ט לפעולה כבר בשלב ההתחלתי של המתקפה.

בד בבד עם הפצת קריאת הגיוס לחיילי המילואים של החטיבה החלו חיילי החימוש הסדירים במפקדתה בפעולות הצטיידות. הם פיקחו על קליטת אמל"ח בהם תוגברה החטיבה, וזה כלל בין היתר סוללת מרגמות רכובות דגם ד', תוספת זחלמי לוחמים, זחלמי נ"מ 20 מ"מ, ואפסניית חי"ח מגוונת אחרת. הם החלו גם להוציא את טנקי החטיבה מסככות האכסון ולזוודם, פעולה שהואצה עם הגעת חיילי המילואים. בק+48 החלו טנקי החטיבה מצטיידים בתחמושת ממתקני מטכ"ל; או אז נחשפה בעיה הספקתית שאולי הייתה ידועה לכמה קציני אפסנאות בכירים, אך לא נמצא לה פתרון. בעוד שלטנקי M50 הספיקו עתודות כדורי תותח 75 מ"מ צרפתי (כל התכונות) די והותר ל"כפליים בטן, דרג ופלה"ס", הקצבת התחמושת לטנקי M51 (כדור 105 מ"מ צרפתי) הספיקה בקושי ל"מחצית בטן". לכן, לא הוחזקה תחמושת תותחים כזו כעתודה בדרגים ובפלה"ס. לטוב המזל, בעיה זו לא גרמה למחסור קריטי בכדורי תותח מסוג זה, משום שהמלחמה הייתה קצרה.

מהלכיה המבצעיים העיקריים של חטיבה 45 היו כדלקמן: בצהרי ה-5 ביוני נעו כוחותיה מכינוס באזור אליקים אל קווי התחלה בגזרה שבין דרום עמק יזרעאל ומחצית כביש נחל עירון. לקראת ערב הם החלו תוקפים את מערכי הצבא הירדני מצפון לדרום, בשני צירים: המאמץ העיקרי היה כלפי אל ימון, בורקין, העיר גינין וקבטיה,

והכוח שפעל בו כלל את עיקר גדוד הטנקים 39, גדוד 74 והפלס"ר. המאמץ המשני היה בציר המערבי, הגבוה מבחינה טופוגרפית, לכיוון יעבד - סילת א דאהר, ופעל בו גדוד החרמש 25 בסיוע פלוגת טנקים. במהלך הלילה הראשון כבשה החטיבה את אל ימון ובורקין והתייצבה באגפה המערבי של ג'נין, וכן כבשה את יעבד. למחרת, ה-6 ביוני היא כבשה את העיר ג'נין ואת הרכסים החולשים עליה. לקראת ערב היא ניהלה קרב שב"ש ראשון עם טנקים ירדניים בגזרת קבטיה. ביום השלישי, ה-7 ביוני כבשה החטיבה את צומת קבטיה וניהלה קרב שב"ש שני באזור זבבדה, מתחם ירדני שמאגפו האחר תקפו אותו יחידות חטיבת השריון 37. בערבו של יום זה נותר גדוד 25 במגננה ברמת סילת א דאהר אותה כבש, בעוד עיקר כוחות החטיבה משנה כיוון דרום-מזרחה, ופורץ משיפולי גבעות השומרון אל מרחב גיפתליק שבשולי בעת הירדן. במהלך הלילה שבין ה-7 ל-8 ביוני ובשעות הבוקר המוקדמות למחרת, השתלטה החטיבה על מאחזי הלגיון באזור גיפתליק, בסביבתם התנהל קרב שב"ש שלישי, שבסיומו תפסה החטיבה את שני גשרי דמיה, שעל הירדן. גשרים אלה פוצצו אחר הצהריים, בעוד הכוחות באגף המערבי חוברים אל גוף החטיבה, תוך שהם חולפים על פני שכס, שנכבשה על ידי חטיבה 37. בשלב זה מסרה חטיבה 45 את מאחזיה לכוחות מחטיבה 9, שכן היא קבלה פקודה לנוע ולהצטרף למתקפת צה"ל בגזרה הסורית. בליל ה-9 ביוני נערכו כוחות החטיבה באגף הצפוני של מתקפת צה"ל ברמת הגולן ואחר הצהריים כבשו, בעזרת גדוד 51, את תל חמרה ואת רמת מסעדה. ב-11 ביוני הרחיבה החטיבה את שליטתה עד ברכת רם, מגידל שמש, מנצורה ומורדות החרמון, כשהיא משמידה או שובה יחידות סוריות ממערך מתפורר. בימים שלפני שחרור חיילי המילואים שלה הוצבה חטיבה 45 במגננה בצפון רמת הגולן.

נפנה עתה לפעולות החימוש בחטיבה זו. ציינו כבר כמה מפעולות גורמים אלה בתקופת ההמתנה. פעולות אחרות היו קליטת רכב יר"מ מן הריכוז המטכ"לי, רישום הרכב והספקתו ליחידות המשנה של החטיבה, עריכת בדיקות כשירות לנשק שטוח מסלול, למרגמות ולמכשירים מדויקים, ביצוע סיכה כללית לכ-500 כלי רכב, מיתקון גייפים מיר"מ לרכב סיור ולשימוש מפקדות, וטנדרים - למשימות חר"פ. כן בצעו גורמים אלה, תחת ניצוחו של קצין החימוש החטיבתי, ובעזרת סדמ"ר הרק"מ של היחש"מ, תיקונים ברק"מ. אלא שתיקונים אלה לא מנעו תקלות מנוע ותמסורת בטנקים, מיד עם התחלת התנועה המבצעית. כך, כבר בקילומטרים הראשונים של תנועה לקווי ההתחלה, נתקעו 4 טנקים ליד משמר העמק, שניים בגלל מנוע "תפוס" ושנים בגלל בעיות הדלק. חוליה מן הסדח"ט, אשר בשלב זה התמקמה ליד קיבוץ גבעת עוז, התגברה על בעיית הדלק אך הטיפול במנועים המושבתים לא היה בסמכותה. בינתיים, איבד חטי"ג (קרי - מח"ג) גדוד 39 קשר עם יחידות הגדוד בגלל אופי השטח. קצין החימוש החטיבתי, רס"ן חלפון, נאבק להכניס סדר בתנועת גורמי החימוש השונים. בלילה נודע לו כי בעת ההשתלטות על הכפר הירדני דן התהפך טנק M50 ולא היה לו במה לחלצו. לפי הוראת המחש"פ, נשלח לעזרת החטיבה רכב חילוץ מן היחש"מ-גש"ח. בינתיים נכנסו טנקי החטיבה לקרב שב"ש, וכל רכב החילוץ של היחש"מ חבר אל גורמי החימוש החטיבתיים.

אור ליום ה-6 ביוני הורה קצין החימוש החטיבתי לסדח"ט לנוע לכפר דן ולארגן שם "שטח עבודה" במסגרת ריכוז התחזוקה החטיבתי. בשטח זה חברו גורמי סדח"ט לחוליות מן הגש"ח (דהיינו, סדמ"ר 669) ועסקו במיון טנקים וזחלמים שנפגעו בלחימה,

ושהיה סיכוי להחזירם לכשירות. הם נותרו במקום זה עד השלמת כיבוש צומת קבטיה, ואז נעו הלאה והתפרסו ליד צומת קבטיה. בנקודת זו, חברו צוותי מח"גים, סדח"ט וסדמ"ר 669 במאמץ להחזיר לכשירות כלי רכב, ובמיוחד רק"מ. כיתה ממח"ג 39 הצליחה להתגבר על תקלות מזקו"מ וחשמל בכמה טנקים. הסדח"ט רשם הצלחה בתיקון מדפים של טנק שהתהפך. אנשי סדמ"ר חלצו כמה טנקים שנפגעו או נתקעו, והחזירו שלושה מהם לכשירות. אגב כך נתעוררה מחלוקת בדבר הצבתו של טנק החילוץ החטיבתי החיוני כל כך, והוחלט להשאירו דווקא בידי אנשי הסדמ"ר, שהיו מנוסים יותר בפינוי רק"מ ובאבחון תקלות. בד בבד הורה מפקד החטיבה להקים יחידת חלוץ של חימוש, אשר תנוע עם החפ"ק ועם כוחות החלוץ של החטיבה לאזור גשרי דמיה, וכך היה.

בבוקר ה-9 ביוני הצטרפו גורמי החימוש החטיבתיים אל גוף החטיבה אשר נע לגזרה הסורית. מפקד הסדח"ט הצטווה לפרוס את יחידתו לאורך הציר: יזרעאל-גשר-קרית שמונה-דפנה, ולבצע תיקוני דרך, ואילו קצין החימוש החטיבתי היה עסוק ראשו ורובו בהתעדכנות על מצב הטנקים, שחלק ניכר מהם כבר לא היה כשיר לפעולה. דוח משלב זה מלמד על עשרות טנקים שספגו פגיעות מסוגים שונים, ארבעה מנועים ומצמד מקולקלים ועוד 7 טנקים הסובלים מהתחממות-יתר ומבעיות במערכת החשמל. בעת התפרסות החטיבה למתקפה ליד קיבוץ דן, שוב קמה אפוא חבירה של הסדח"ט עם גורמי יחש"מ 651, וזו נשאה תוצאות. חלוץ ותוקן טנק שעלה על מוקש באזור הכפר בניאס, ובטנק נוסף הוחלף מנוע. אחרי ה-11 ביוני ביצעה הסדח"ט את פריסתה הרביעית, באזור מסעדה. המחש"פ נתן ליחידה זו מעמד זמני של "סדנא בסיסית", שמשמעותו הייתה, שרכב חטיבתי, כולל רכב חילוץ מאולתר (מצויד במוט גרירה) פעל במרחב הצפוני של רמת הגולן לתקן רכב של כל היחידות הפרוסות במרחב.

ששת ימי התנועה והלחימה נתנו אותות קשים במצב הרכב והרק"מ החטיבתיים. נרשם טיפול ב-38 טנקים, 23 זחלמים, 22 גייפים ו-42 כלי רכב אחרים. נפגעו מאש לא פחות מ-23 טנקים, חמישה מהם שנשרפו כליל, שישה הוחזרו לכשירות והיתר הובלו למש"א 7100. דומה כי חשוב לציין ש-20 טנקים ומספר ניכר של זחלמים יצאו מכלל פעולה לא בגלל פגיעות מאש אויב אלא בשל תקלות דרך ובליה. המאפיין הבולט בפעולת גורמי החימוש היה, שבפועל אף אחד מהם לא הוחזק רגע כעתודה לשלבים הבאים; כולם החלו לפעול מיד, למעשה עוד בטרם נפתחה האש, ותוך חבירה מוקדמת עם גורמי חימוש מדרג גבוה יותר. "סיכום לקחי אפסנאות" של החטיבה מציין כי "אופי וקצב הלחימה לא אפשרו נוהל קרב כלשהו.. לא התקיימה שום קבוצת פקודות (מנהלה) והתקדמות דרגים מנהלתיים בוצעה במאולתר, על פי קריאת הקרב". דומה כי לא היה במלחמה זו מקרה כה בולט של חסרון גש"ח אוגדתי מצויד ומאומן, כמו בקרבות שניהלה חטיבה 45.

תא"ל חיים דומי ז"ל

כאשר חיים דומי התמנה לקחש"ר, באוגוסט 1966, הוא נקלע למערבולת הדיונים והויכוחים על המערך הלוגיסטי החדש שאושר זמן מה לפני כן. המצב היה קשה ועדין, והוא צפה התמודדות ועימותים מבפנים ומבחוץ. הוא לא נרתע, עברו הקרבי, כישוריו,

שהיו ידועים מתפקידיו הקודמים ויחסי האנוש, היו לו לעזר להתגבר על הקשיים והמיכשולים ולהשיג את המכסימום שאפשר היה, בתנאים הקיימים. תוכניותיו, דעתו האישית וגישתו היו מבוססים על השקפתו שחיל החימוש קיים למען צה"ל ולא להיפך ולכן מלחמתו, עבור חיל החימוש, הנה מלחמה למען צה"ל. הוא שלל כוחנות ובדיונים הרבים שהתקיימו על המערך החדש, הוא לא דגל בדיון קולני בכדי להרשים את משתתפי הדיון, אלא, מציאת פתרונות אופטימליים ומהירים עבור השדה, קרי, יחידות החימוש והיחידות הקרביות.

הישיגיו באו לביטוי ב - 1967 - בתקופת ההמתנה, תוך כדי הלחימה, ולאחריה בהן התבטאה מנהיגותו ויכולתו הארגונית והטכנית, במתן עורף וגיבוי למערך השדה, בתמיכהוליווי הכוחות בלחימה, במתן הוראות ניוד לכ"א ויחידות מפיקוד לפיקוד בהתאם לצרכים שהתהוו בשטח, ובמתן עדיפויות טכניות וארגוניות עבור כל הגזרות.

